

Nr 154.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för främjande av fiske på avlägsna fiskevatten, m. m.; given Stockholms slott den 27 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Hj. R. Nilson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten skall avvecklas vid utgången av budgetåret 1952/53 samt att fiskare, vilka ämnar bedriva försöksfiske på sådana vatten, försöksvis i stället skall kunna erhålla statlig garanti i viss utsträckning mot förlust på fisket. För budgetåret 1953/54 föreslås, att dylik garanti skall få lämnas intill ett sammanlagt belopp av 80 000 kronor. Till täckande av förluster på grund av garantiåtaganden under samma budgetår begäres ett förslagsanslag av 40 000 kronor, benämnt Statlig garanti för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten. Slutligen förordas, att den nya stödverksamheten skall omhänderhas av fiskeristyrelsen.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför statsrådet Hjalmar Nilson följande.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 150) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten för budgetåret 1953/54 beräkna ett anslag av 40 000 kronor. Jag torde nu få återkomma till denna fråga samt därmed sammanhängande spörsmål.

Inledning.

För närvarande kan ur fonden för befrämjande av fiske på avlägsna vatten av statsmedel utgå s. k. understödslån. Sådant lån får uppgå till högst 40 procent av kostnaderna för redskap eller annan nödvändig fiskebåtsutrustning. Lånet är räntefritt. Under vissa förutsättningar kan låntagaren befrias från återbetalningsskyldighet. Sedan den 1 juli 1950 har intet understödslån sökts eller utdelats från fonden.

Frågan om ändrade former för stödet till här ifrågavarande fiske upptogs först i två likalydande motioner (I: 231 och II: 210) till 1951 års riksdag. Motionärerna föreslog, att en utredning skulle verkställas om möjligheterna att genom statsgaranti främja försöksfiske på avlägsna vatten. Motionerna avstyrktes emellertid av jordbruksutskottet (JoU 1/1951 p. 128) under hänvisning till den återhållsamhet i fråga om ekonomiska åtgärderna från statsverkets sida, som måste iakttagas i dåvarande läge. Riksdagen lämnade motionerna utan bifall.

I en motion (II: 77) till 1952 års riksdag framlades ånyo samma förslag. I yttrande över denna motion hemställde jordbruksutskottet (JoU 1/1952 p. 124), att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna att åstadkomma ett utökat försöksfiske på avlägsna fiskevatten. Utskottet framhöll, att vid utredningen i första hand borde prövas

de olika utvägar, som kunde föreligga att främja sådant fiske utan större statliga åtaganden genom medverkan från fiskerinäringens egen sida. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Genom beslut den 15 maj 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök att verkställa den av riksdagen sålunda begärda utredningen. Med anledning härav har styrelsen i skrivelse den 11 december 1952 framlagt förslag till åtgärder för att få till stånd ett utökat försöksfiske på avlägsna fiskevatten. Vid förslaget finns fogat ett utkast till kunngörelse i ämnet.

Över förslaget har, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, statens jordbruksnämnd samt Sveriges fiskares riksförbund.

Fiskeristyrelsens förslag.

A. Huvuddragen av förslaget.

Fiskeristyrelsen föreslår, att stöd till bedrivande på avlägsna vatten av fiske, i vilket svenska fiskare icke eller endast i ringa omfattning deltagit, skall kunna lämnas fiskare, som är i behov därav, i form av *s t a t s g a r a n t i*.

Statsgaranti skall sökas hos fiskeristyrelsen senast den 15 februari det år fisket skall äga rum. Fiskeristyrelsen skall äga beluta om garanti i den mån medel därtill finns tillgängliga.

Åtskilliga villkor uppställas för att statsgaranti skall kunna lämnas. Sökanden skall sålunda vara yrkesfiskare och ha tillräcklig erfarenhet och andra kvalifikationer för att med utsikt till framgång kunna driva det avsedda fisket. Hans fartyg, fiskredskap och utrustning i övrigt förutsättes vara ändamålsenliga och i fullgott skick. Båten och fångsten skall vara försäkrade mot haveri. Sökanden skall vidare förbinda sig att rätta sig efter de särskilda föreskrifter om fisket samt om redovisningen av det ekonomiska resultatet därav, som fiskeristyrelsen meddelar. Slutligen skall han åtaga sig att på begäran lämna upplysningar om de erfarenheter av allmänt intresse, som han kan komma att göra under resan.

Garantin anses böra begränsas till ett högsta belopp, fastställt efter omständigheterna i varje särskilt fall. Den skall avse visst slags fiske i närmare angivet farvatten under bestämd tid.

Samma person skall i allmänhet icke få statsgaranti till fiske i ett och samma område mer än en gång.

Misslyckas fisket, så att det går med förlust, skall ersättning kunna utgå. Ansökan om ersättning skall ingivas till fiskeristyrelsen senast 90 dagar efter det att fisket avslutats. Ersättningen föreslås skola beräknas till ett belopp motsvarande 120 procent av omkostnaderna för fiskeresan, beräknade på närmare angivet sätt, minus inkomsterna för försäljning av den fisk som

fångats. Ersättning anses dock ej böra utgå med högre belopp än det fastställda högsta garantibeloppet. Har fisket blivit förlustbringande på grund av uppenbar vårdslöshet eller försummelse från deltagarnas sida, skall ersättning ej utgå.

Beräffande medelsbehovet har styrelsen utgått från att större anslag än som de senare åren anvisats till Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten, eller 40 000—50 000 kronor för budgetår, ej kan påräknas. Medlen föreslås emellertid från och med budgetåret 1953/54 icke skola anvisas till fonden utan uppföras såsom reservationsanslag under rubriken Statsgaranti för främjande av fiske på avlägsna fiskevatten. Till anslaget bör överföras behållningen, 97 463 kronor, på fonden.

De av fiskeristyrelsen föreslagna, nyss återgivna bestämmelserna, har upptagits i ett förslag till kungörelse angående statsgaranti för försöksfiske på avlägsna fiskevatten. Författningsförslaget bifogas styrelsens utredning i övrigt.

B. Allmän motivering.

Fiskeristyrelsen har till en början övervägt, vilka stödformer som överhuvudtaget kan komma i fråga. Därvid har styrelsen funnit följande fyra former av stödåtgärder tänkbara, nämligen

- 1) direkta bidrag utan återbetalningsskyldighet,
- 2) understödslån på i stort sett samma villkor som hittills, d. v. s. lån som avskrivs om låntagaren fullgör vissa prestanda,
- 3) vanliga lån, som skall återbetalas i sin helhet, samt
- 4) garanti mot förluster.

Av dessa alternativ finner styrelsen det första icke nu böra ifrågasättas. Alternativet med vanliga lån avför styrelsen ur diskussionen med den motiveringen, att därigenom ej skulle åstadkommas någon verkligt effektiv hjälp. Möjlighet finns för övrigt redan att få avbetalningslån ur fiskerilånefonden för att anskaffa båt, fiskredskap och annan utrustning.

Alternativet med understödslån finner styrelsen numera icke heller vara att räkna med, om ett effektivt stöd skall kunna beredas försöksfisket. Styrelsen har lämnat åtskilliga upplysningar om hur denna understödsform är konstruerad och hur den verkat samt därjämte en närmare motivering, varför den icke längre torde vara lämplig. Härom anföres följande.

För närvarande gäller enligt kungörelsen den 5 juni 1931 (SFS 214/1931, ändr. 231/1950 och 205/1951) angående understöd för främjande av fiske på avlägsna fiskevatten, att understödslån till ett belopp, motsvarande högst 40 procent av kostnaderna för att anskaffa erforderliga redskap eller annan nödvändig utrustning till båten, skall kunna utgå till fiskare, som avser att på avlägsna fiskevatten bedriva fiske, vari svenska fiskare icke eller endast i ringa omfattning deltagit. Lånet är räntefritt. Om låntagaren under tre på varandra följande år bedrivit fiske av det slag, som berättigar till understödslån, skall han ej behöva återbetala lånet. I annat fall skall lånet åter-

betalas med lika belopp varje år under en tid av högst tio år, i den mån Kungl. Maj:t icke medger befrielse från återbetalningsskyldighet.

Understödslånen tillkom genom riksdagsbeslut år 1931. Avsikten med dem var i första hand att främja ett ökat deltagande från svensk sida i sillfisket vid Island. Undersöker man i vad mån syftet med dem förverkligades, så finner man, att före år 1931 10—11 svenska fartyg varje år deltog i islandsfisket. 1931—1939 steg antalet till i medeltal 26 och 1945—1951 till i medeltal 53.

Emellertid befanns efterhand — sedan det svenska deltagandet i islandsfisket blivit så livligt, att detta börjat mista sin karaktär av försöksfiske — att stöd åt islandsfisket borde lämnas i annan form än genom understödslån. I statsverkspropositionen till 1950 års riksdag (IX ht p. 150) uttalade departementschefen, att de understödslån, som dithills utlämnats, så gott som uteslutande gått till sillfisket vid Island. Detta fiske hade för Sveriges del fått en sådan omfattning, att förutsättningarna för att utlämna understödslån, avsedda för försöksfiske, knappast kunde anses vara uppfyllda längre. Departementschefen ämnade i stället föreslå stöd i den formen, att ett bevakningsfartyg sändes ut för att tillhandagå islandsfiskarna. Departementschefens uttalande lämnades utan erinran av riksdagen. Sedermera beviljade riksdagen anslag till ett bevakningsfartyg för islandsfisket. Ett sådant har under de tre senaste fiskesäsongerna varit stationerat vid Island.

Sedan understödslånen därefter alltsedan den 1 juli 1950 icke längre är tillgängliga för islandsfiskare, har intet sådant lån sökts eller utdelats.

Så länge understödslånen kunde utdelas till islandsfiskare, var de mycket eftersökta. Som förut antytts bidrog de säkerligen väsentligt till ett ökat deltagande i sillfisket vid Island. Att märka är emellertid att sillfisket vid Island ingalunda var något helt oprövat verksamhetsfält för svenska fiskare, när understödslånen infördes. Svenskar hade nämligen tidigare i åtskilliga år, om ock i begränsad utsträckning, delvis med gott resultat ganska regelbundet deltagit i detta fiske. För låntagaren förelåg det därför ingen större risk, att han icke skulle kunna fullgöra de tre på varandra följande fiskeresor, som utgjorde villkor för att han skulle bli befriad från återbetalningsskyldigheten för understödslånet. Betydelsen av dessa lån låg väsentligen däri, att de bidrog till att nedbringa kostnaderna för fisket. Annorlunda ställer det sig då det gäller att driva fiske på områden, där förhållandena är mer eller mindre obekanta och där stor risk därför föreligger, att ett försöksfiske kan ge ett negativt resultat, som icke uppmuntrar till förnyat besök inom området. I ett dylikt fall kan ju låntagaren lämpligen icke besöka området tre år å rad. Han blir då enligt gällande bestämmelser i regel återbetalningsskyldig för lånet. Statsstödet blir sålunda i detta fall ganska illusoriskt. För att stödja de försöksfiskerna på avlägsna fiskevatten, varom nu närmast är fråga, synes därför understödslån enligt hittills tillämpade grunder föga ändamålsenliga.

Efter att sålunda ha förkastat de stödformer, som upplagits såsom alternativ 1) — 3), har styrelsen kommit till den uppfattningen, att stödet till försöksfisket på avlägsna vatten bäst torde kunna lämnas i form av garanti mot förluster. Rätt utformat och avvägt är också ett stöd i denna form ägnat att skänka fiskarna ett visst mått av trygghet och handlingsfrihet utan att minska deras intresse att få ett gott resultat av försöksfisket.

Styrelsen har i enlighet med sina direktiv vidare undersökt fiskerinäringens intresse att medverka till att lämna garanti för förlust vid försöksfiske genom att underställa frågan de två närmast berör-

da organisationerna, nämligen Svenska västkustfiskarnas centralförbund och Storsjöfiskarnes försäljningsförening, vilka båda har ganska betydande ekonomiska resurser. Därvid har båda organisationerna i yttranden till styrelsen, vilka bifogats dess förevarande förslag, förklarat sig anse, att stället av garanti för förlust i och för sig är en lämplig stödform. Ingen av organisationerna har emellertid velat lämna ekonomisk medverkan. Centralförbundet har dock uttalat, att det är berett att avge yttranden över inkomna ansökningar och att på annat lämpligt sätt biträda i stödverksamheten.

Då således någon ekonomisk medverkan från fiskerinäringens sida icke kan förväntas, har styrelsen funnit stödet böra lämnas som statsgaranti och helt finansieras av statsmedel. Styrelsen utgår därvid från att statens utgifter för de ersättningar, som kan komma att utgå till följd av att statsgaranti ställts, skall hållas inom en kostnadsram av 40 000—50 000 kronor per budgetår.

C. Förslagets detaljer jämte motiveringar.

Områden för försöksfiske. Enligt styrelsen bör det försöksfiske som skall stödjas avse farvatten, där det kan förväntas att svenska fiskare framdeles mera allmänt kan bedriva ett för den svenska fiskerinäringen lönande fiske. Styrelsen anför härom närmare följande.

Ätminstone för närvarande torde det ligga närmast till hands att stödja försöksfiske i nordvästra och norra delarna av Atlanten och angränsande delar av Norra Ishavet, alltså bl. a. i Barents hav och vid Grönland. Barents hav har hittills besökts, såvitt fiskeristyrelsen har sig bekant, av aderton svenska fiskebåtar, åtta år 1949 och tio år 1950. Fiskelyckan har varit växlande. I de grönländska farvattnen fiskade 1950 tre svenska fartyg, alla med mindre gott resultat.

Klart är att de farvatten, där försöksfiske med statsgaranti skall bedrivas, ej bör ligga på så stort avstånd från Sverige, att fiskarena icke kan ha sin huvudbas här. Då och då har svenska fiskare med egna båtar begivit sig till mycket avlägsna länder såsom Sydafrika och södra delen av Nordamerika. För kort tid sedan har också några båtar avgått till Sydamerika. I dessa fall har nog avsikten varit, att fiskarena skulle bli kvar för en längre tid, kanske för alltid i det främmande landet för att därifrån bedriva fiske. De skulle alltså komma att bilda ett tillskott till det främmande landets men ej till Sveriges fiskerinäring. Dylikt fiske bör ej stödjas av svenska staten. Ej heller bör ifrågakomma det fiske med snurrevad eller trål efter bottenfiskar, vilket sedan 1920-talet pågår vid Islands södra och sydvästra kust eftersom detta ej längre kan betraktas som försöksfiske. Det torde emellertid icke vara lämpligt att på förhand definiera vilka områden som bör kunna avses med det föreslagna stödet.

Omkostnader och andra ekonomiska betingelser för försöksfiske. Efter att ha framhållit att utformningen av stödet till försöksfiske påverkas av hur en fiskeexpedition ekonomiskt organiseras och hur mycket en sådan expedition kan beräknas kosta, lämnar fiskeristyrelsen en redogörelse för hur inkomster och utgifter fördelas mellan deltagarna i en fiskeexpedition. Där-

jämte redovisar styrelsen resultatet av vissa undersökningar rörande storleken av kostnaderna för en sådan expedition.

Vad först angår fördelningen av inkomster och utgifter på expeditionsdeltagarna anföres inledningsvis, att svenska högsjöfiskare i regel är att betrakta som självständiga företagare. Lejd arbetskraft förekommer sällan. Samtliga som arbetar på en fiskebåt brukar vara sammanslutna i ett fiskelag. Ibland äges båten och fiskredskapen av alla i laget gemensamt. Detta är dock icke det vanliga, utan regeln är att båten och redskapen tillhör endast en eller ett par av lagmedlemmarna. Ett fiskelag består sålunda i regel av två kategorier medlemmar: båtägare och övriga medlemmar.

Utgifterna under en fiskeexpedition brukar fördelas på det sättet, att båtägarna ensamma svarar för de kostnader som belöper på anskaffning och underhåll av båten och redskapen. För de egentliga driftkostnaderna svarar däremot samtliga fiskelagets medlemmar eller således både båtägarna och de övriga lagmedlemmarna. Till de egentliga driftkostnaderna hör utgifter för drivmedel, proviant, lådor, tunnor, is, salt, kostnader för att föra i land och försälja fångsten m. m.

Fördelningen av inkomsterna, som i regel sker efter varje fiskeexpedition men ibland efter förloppet av något längre tidsperioder, brukar tillgå i följande ordning. Från bruttointkomsten av försåld fångst drages de egentliga driftkostnaderna, d. v. s. de kostnader som samtliga lagmedlemmar skall svara för. Den nettointkomst, som därefter blir kvar, delas i ett på förhand bestämt antal lika stora lotter. Av dessa lotter fördelas först några mellan samtliga lagmedlemmar, i regel så att varje lagmedlem får en lott. Dessa lotter kallas manslotter och kan sägas utgöra ersättningen för den arbetsinsats var och en gjort. De lotter, som återstår efter denna delning, tillfaller båtägarna och kallas båtlotter. Ur dem skall underhåll av båt och redskap bestridas samt det kapital, som är investerat däri, förräntas och amorteras.

Beträffande storleken av kostnaderna för en fiskeresan anför styrelsen, att dessa vid intensivt fiske med ett modernt fiskefartyg av den typ och storlek, som kan komma i fråga för försöksfiske på avlägsna fiskevatten, torde kunna uppskattas till i allt 10 000—15 000 kronor i månaden. Härav belöper 40—60 procent på egentliga driftkostnader och återstoden på båt- och redskapskostnader. Kostnaderna påverkas icke i högre grad av om fisket äger rum i områden, där svenska fiskare vanligen uppehåller sig, eller i avlägsnare farvatten. Till närmare belysning av beräkningarna anför styrelsen.

Uppskattningen av kostnaderna grundar sig på vissa undersökningar, som verkställdes i ämnet. En sådan undersökning gjordes för år 1951 av Svenska västkustfiskarnas centralförbund och gällde femtio båtlag, som mestadels fiskat i Kattegatt och Skagerack samt Nordsjön. För dessa båtlag uppgick de totala omkostnaderna för hela år 1951 enligt en preliminär redogörelse för undersökningsresultatet i medeltal till 85 000 kronor. Därav utgjorde omkring 47 000 kronor, eller 55 procent, egentliga driftkostnader och omkring 38 000 kronor, eller 45 procent, båt- och redskapskostnader. Den genomsnitt-

liga kostnaden per månad var alltså något över 7 000 kronor. Emellertid ligger en fiskebåt vissa tider stilla för översyn m. m. Under sådana perioder förekommer inga egentliga driftkostnader. Den angivna genomsnittliga månadskostnaden blir därför betydligt lägre än kostnaderna under en månad, då båten utnyttjas fullt ut.

Bättre uppfattning om de månatliga kostnaderna vid intensivt fiske ger emellertid de uppgifter, som i samma redogörelse lämnats rörande omkostnaderna vid fladensillfisket i Nordsjön under ifrågavarande år. Detta fiske pågår från mitten av juli till in i oktober. För varje båt uppgick de egentliga driftkostnaderna i medeltal till omkring 21 000 kronor samt båt- och redskapskostnaderna till omkring 16 000 kronor. De totala kostnaderna var alltså 37 000 kronor och procentalen för de olika slagen av kostnader 56 respektive 44. Fördelade per månad uppgick totalkostnaderna för varje båt till i medeltal 14 000—15 000 kronor. Att omkostnaderna vid detta fiske blev så betydligt mycket större än vid fisket i genomsnitt, beror bl. a. på att avståndet till fiskeplatserna är så stort och tillryggalägges flera gånger under en månad.

Enligt uppgifter, som lämnats av Storsjöfiskarnes försäljningsförening, uppgick kostnaderna för fiskeresor om tre veckor till Shetland och andra områden på gränsen mellan Nordsjön och Atlanten till i medeltal 8 000 kronor, varav hälften utgjorde egentliga driftkostnader och hälften båt- och redskapskostnader. Hade resan i stället varat en månad, skulle kostnaden alltså förmodligen ha blivit omkring 13 000 kronor.

De kostnadsundersökningar, för vilka nu redogjorts, gäller fiske i fiskevatten, som allmänt utnyttjas av svenska fiskare. Syftet med redogörelsen för undersökningarna har varit att ge en allmän orientering om vad det kostar att driva fiske med en modern fiskebåt. Det bör härvid anmärkas, att de erhållna uppgifterna om båt- och redskapskostnader är approximativa. Dylika kostnader kan nämligen angivas exakt endast för helt bokföringsår.

Vad härefter angår kostnaderna för fiske på mera avlägsna vatten, har det visat sig ganska svårt att få uppgifter därom. Vissa sådana uppgifter har emellertid varit möjliga att anskaffa.

För två expeditioner, som vardera omfattade en månadslång resa till Island respektive Barents hav, uppgick sålunda de sammanlagda kostnaderna till omkring 30 000 kronor, därav egentliga driftkostnader omkring 18 000 kronor samt båt- och redskapskostnader omkring 12 000 kronor. Genomsnittskostnaderna för båten uppgick alltså till cirka 15 000 kronor i månaden. Procentalet för de egentliga driftkostnaderna var 60 och för båt- och redskapskostnaderna 40.

Kostnaderna för en fiskeexpedition till de grönländska farvattnen under tiden den 31 mars—den 31 december 1950 uppgick till sammanlagt 63 000 kronor, därav omkring 42 000 kronor egentliga driftkostnader och 21 000 kronor båt- och redskapskostnader. Sistnämnda kostnader bör emellertid jämkas uppåt väsentligt, eftersom de icke innefattar förräntning och amortering av i båten nedlagt kapital, och rätteligen uppskattas till mellan 60 000 och 70 000 kronor. Den månatliga kostnaden kan alltså beräknas till omkring 10 000 kronor.

Utformningen av garantibestämmelserna. Med den medelsanvisning, som kan förväntas under nuvarande förhållanden, kan det enligt fiskeristyrelsen icke bli fråga om att ställa garanti för mer en ett fåtal fiskeresor om året. Det är vidare tydligt, att hur garantin än konstrueras måste garanti-beloppet maximeras så, att den garantibeviljande myndigheten

alltid vet vilket belopp staten riskerar att få betala ut och kan inrätta sin fortsatta garantiprovning därefter. Något för alla fall gällande högsta belopp bör emellertid ej fastställas utan maximibeloppet bör bestämmas särskilt för varje försöksfiske. Hänsyn bör därvid tagas till medelstillgången samt till hur många fiskare som söker garanti och till hur länge försöksfisket skall pågå m. m.

Statens garanti bör innefatta ersättning endast för förlust. Det är emellertid icke lätt att fastställa, när förlust uppkommit eller hur stor den skall anses vara. Fiskeristyrelsen har i sitt förslag stannat för att föreslå, att garantitagaren skall få ersättning med så stort belopp, att detta, ökat med inkomsten av försåld fisk, ger full täckning för de egentliga driftkostnaderna och överskjuter dessa kostnader med en bestämd procent av deras belopp. Procenttalet har styrelsen förslagsvis satt till 20. Styrelsen anför härom bland annat följande.

Bruttoinkomsten av en fiskeresan kan i regel ganska lätt bestämmas, eftersom den brukar vara lika med likviden för försåld fisk. Likaså finnes möjlighet att ange de egentliga driftkostnaderna. Överstiger bruttoinkomsten icke de egentliga driftkostnaderna, är det tydligt att fisket gått med förlust, eftersom något överskott att fördela såsom manslotter och båtlotter icke uppstår. Båtagarna får i sådant fall icke några medel till underhåll och förräntning av båt och redskap och ej heller får fiskelagets medlemmar någon som helst ersättning för sin arbetsinsats under resan. Försöksfiskarna bör därför skäligen ha garanti för en bruttoinkomst, som något överskjuter de egentliga driftkostnaderna.

Frågan är hur stort överskott som bör garanteras. Å ena sidan är det klart att garantin icke bör vara så snävt tilltagen, att båtlotterna och manslotterna kommer att uppgå till alldeles oväsentliga belopp. Å andra sidan bör garantin icke vara så frikostig, att all risk för garantitagaren elimineras. I så fall skulle, bland annat, hans intresse av att nå ett gott resultat av fisket kunna förminska. Man kan icke gärna sätta såsom norm för garantin, att den skall ge båtagarna täckning för hela båt- och redskapskostnaderna eller för en bestämd del av denna kostnad. Själva metoden för fördelningen av uppkommande överskott gör en sådan ordning olämplig. Därtill kommer, att det är svårt att med tillbörlig säkerhet bedöma storleken av dessa kostnader utan ingående kännedom om fartygets ålder och allmänna tillstånd, om det kapital som är investerat däri och om åtskilliga andra förhållanden.

För att övervinna dessa svårigheter synes det lämpligt, om ersättning får utbetalas med så stort belopp, att detta tillsammans med inkomsten av försåld fångst uppgår till ett belopp motsvarande summan av de sammanlagda gemensamma rörliga kostnaderna, ökad med en viss på förhand bestämd procent av denna summa. Härigenom skulle alltid ett visst belopp stå till förfogande för fördelning enligt hävdvunna grunder mellan båtlagets medlemmar. Sättes procenttalet till förslagsvis 20, är det med hänsyn till vad tidigare anförts rörande omkostnadernas fördelning tydligt, att ersättningen endast ger en mycket blygsam inkomst för arbetsinsatsen och en ofullständig täckning för båtagarnas speciella kostnader. Någon risk för att en så utformad garanti skulle förminska intresset av ett gott utbyte av fisket torde alltså icke föreligga.

Skäl kan anföras för att ersättningsbestämmelserna borde vara fördel-

aktigare ur fiskarens synpunkt. Med hänsyn till den begränsade medelsanvisning, som kan påräknas, torde dock mer generösa ersättningsgrunder nu icke vara tillrädliga.

I detta sammanhang upplyser styrelsen, att Svenska västkustfiskarnas centralförbund och Storsjöfiskarnes försäljningsförening i sina förut omnämnda yttranden jämväl framlagt vissa förslag om garantibestämmelsernas utformning.

Centralförbundets förslag går ut på att 20 procent av den faktiska bruttointkomsten på fiskeresan i första hand skall fördelas bland båtägarna och övriga medlemmar i fiskelaget. I den mån återstående 80 procent icke förslår att täcka de egentliga driftkostnaderna, skall förlust anses ha uppkommit och ersättning alltså utgå. Förbundet har bland annat anfört.

Det synes lämpligt att vid uträkning av förlusten på ett försöksfiske icke medräkna hela bruttointkomsten utan endast viss procent av densamma, förslagsvis 80 procent. Härvid bibehålles å ena sidan fiskelagets intresse av att även vid misslyckat försöksfiske få ut bästa möjliga resultat av detsamma. Å andra sidan blir genom ett dylikt beräkningssätt 20 procent av bruttointkomsten reserverade för fiskelagets kostnader för båt och redskap. I realiteten kommer alltså vissa belopp att utgå som båt- och redskapslotter också vid ett misslyckat fiske. Någon garanti rörande storleken av dessa belopp erhålles icke utöver att de lägst uppgår till 20 procent av bruttointkomsten.

Försäljningsföreningens förslag innebär, att försöksfiskare skall få garanti för en bruttointäkt, motsvarande tre gånger beloppet av de egentliga driftkostnaderna. Föreningen har härom anfört.

Driftkostnaderna måste givetvis variera i fråga om olika fisken. I allmänhet är de dock relativt lätta att kontrollera, och man kan sannolikt med de driftskalkyler, som numera utförts på olika fisken, få fram relativt säkra genomsnittsbelopp. Beträffande storsjöfisket finner man som regel, att de gemensamma driftkostnaderna per resa håller sig vid omkring 25 procent av bruttointäkterna. För detta fiskes del tillkommer dessutom reparations- och förnyelsekostnader för de enskilda fiskarens backor, tillhoppa 280—300 kronor (7—8 man) per man och resa. När det sedan gäller att utom driftkostnaderna bestämma det minimibelopp, vilket bör utgå som garantisumma, torde det för storsjöfiskets del vara lämpligt att sätta denna i relation till driftsutfästerna. Således bör fiskarna själva svara för ett lika stort belopp som driftsutfästerna, d. v. s. för 25 procent av den sålunda beräknade bruttointäkten. Den statliga garantin skulle således vid totalt felslaget fiske innefatta 3×25 procent av den efter driftsutfästerna beräknade bruttointäkten. Det bör i nämnda fall och när det gäller storsjöfisket erinras om, att i de allmänna driftkostnaderna ej inräknats underhållskostnaderna för redskapen, som fiskarna alltså har att själva svara för utöver 25 procent av den beräknade bruttointäkten. Med utgångspunkt från driftkostnaderna kan man således vid olika utfall av fisket beräkna, hur mycket som skall utgå som garanti, och om fisket kan anses ha givit en normal inkomst.

Beträffande centralförbundets förslag uttalar fiskeristyrelsen, att det i många fall skulle ge ett alltför lågt ersättningsbelopp för fördelning bland

medlemmarna i fiskelaget och vid helt felslaget fiske inga medel alls för dylik fördelning. I fråga om Storsjöfiskarnes försäljningsförenings förslag anmärkes, att det torde vara svårt att tillämpa på alla de olika slag av fisken, som kan ifrågakomma för garanti.

Den utformning av bestämmelserna om ersättning till garantitagare, som fiskeristyrelsen föreslagit, förutsätter enligt dess mening en tämligen detaljerad reglering av vad som skall anses vara egentliga driftkostnader. Härom anför styrelsen.

Till driftkostnaderna bör hänföras kostnader för drivmedel, proviant, andra för fartygets manövrering samt för besättningens behov oundgängligen erforderliga förnödenheter (t. ex. sjökort, bränsle för uppvärmning och lyse), för läkarvård och medicin, agn, lådor, tunnor, is, salt och kryddor, för lotsning, för hamnumgälder, tull, lossning, förmedlingsprovision samt auktionsavgifter vid fångstens ilandföring och försäljning. Härjämte bör i driftkostnaderna inräknas utgifterna för sådana reparationer av fartyget, vilka nödvändiggöres av skador uppkomna under fisket eller vid färd till eller från fisketältet under förutsättning att kostnaderna för dessa reparationer icke helt eller delvis täckes av försäkring och att desamma varit nödvändiga för att fisket skulle kunna bedrivas och fångsten avsättas på mest fördelaktiga sätt.

Vissa av nu nämnda kostnader torde, åtminstone i många fall, böra åvila båtägarna. Detta gäller särskilt kostnaderna för reparationer. Maskinhaverier inbegripes vanligen icke i försäkringsavtal. Dessa skador kan därför vålla betydande ekonomiskt avbräck, och då båtägarna enligt de föreslagna grunderna för utbetalande av ersättning i övrigt erhåller ett förhållandevis svagt garantiskydd, synes det skäligt att de i någon mån kompenseras genom garanti mot förluster till följd av sådana skador, varom här är fråga Självfallet skall ersättning icke lämnas för skada, som inkluderas i ett försäkringsavtal. Det är därför av vikt, att som villkor för garanti stadgas att fartyget och även fångsten är vederbörligen försäkrade. I de försäkringsanstalter, där fiskarena företrädesvis har sina båtar försäkrade, tillämpas emellertid den regeln, att försäkringstagaren skall stå en viss s. k. självrisk. Garantin synes icke böra omfatta även kostnader förorsakade av denna självrisk. Ersättning bör alltså, som nyss nämnts, endast utgå för kostnader för sådana reparationer, för vilka kostnaderna icke helt eller delvis täckes av försäkring.

Styrelsen framhåller slutligen, att ersättning självfallet icke bör utgå om försöksfiske blivit förlustbringande på grund av försummelse eller vårdslöshet. Ej heller bör garanti lämnas samna sökande mer än en gång för fiske inom samma område. Om en eller annan medlem av ett fiskelag tidigare ingått i ett annat lag, som fått garanti, bör detta dock icke hindra att det förstnämnda laget ifrågakommer för garanti.

Handhavandet av stödverksamheten. Fiskeristyrelsen föreslår, att den själv skall erhålla uppdraget att ha hand om stödverksamheten. Styrelsen skall alltså ställa garanti och betala ut ersättningar i de fall, då försöksfiske gått med förlust. Samtliga ansökningar om garanti för försöksfiske under visst år bör vara ingivna vid viss tidpunkt och behandlas på en gång. Ansökningar om ersättning för resa, som gått med förlust, bör inges inom viss

tid från det resan avslutats. Styrelsen anför i nu angivna hänseenden följande.

Handhavandet av stödverksamheten synes böra uppdragas åt fiskeristyrelsen. Denna skulle alltså, i den mån tillgängliga medel därtill förslår, ha att ställa garanti och utbetala de ersättningar, som kan bli en följd av garantiåtagandet. Fiskeristyrelsen bör även äga att utfärda närmare föreskrifter rörande det fiske garantin avser ävensom rörande redovisningen av det ekonomiska resultatet därav. Det synes därför böra stadgas, att garanti må lämnas endast under villkor att vederbörande förbinder sig att följa nämnda föreskrifter.

Det förnämsta syftemålet med stödverksamheten torde få anses vara att få så stor kännedom som möjligt om förutsättningarna från svensk sida för att mer allmänt utnyttja fisket inom ett visst område. Det är därför av stor betydelse, att de erfarenheter, som göres vid försöksfiskena, kommer till mera allmän kännedom. Som villkor för garanti torde därför även böra föreskrivas, att garantitagaren skall vara skyldig att på anfordran av fiskeristyrelsen sanningsenligt meddela de erfarenheter av allmänt intresse, som kan vinnas under fisket.

För att få en överblick över behovet av garanti är det fördelaktigt om samtliga ansökningar avseende samma år kan prövas på en gång. Ansökningarna bör därför vara inlämnade till fiskeristyrelsen senast en viss dag. Då de försöksfiskena, som här i första hand kan förväntas ifrågakomma, mestadels torde förläggas till våren och sommaren, synes det vara lämpligt att föreskriva, att ansökningarna bör vara fiskeristyrelsen tillhanda senast den 15 februari.

Av vikt är givetvis också, att fiskeristyrelsen inom rimlig tid får kännedom om de krav på ersättning, som kan resas med stöd av den lämnade garantin. I sådant syfte torde böra stadgas, att ansökning om ersättning skall ingivas till fiskeristyrelsen senast 90 dagar efter avslutandet av det fiske, som garantin avser.

Yttrandena.

Fiskeristyrelsens förslag har lämnats helt utan erinran av *riksräkenskapsverket* och *statens jordbruksnämnd*. *Statskontoret* och *Sveriges fiskares riksförbund* har funnit förslaget i och för sig värdefullt och värt beaktande men har samtidigt haft invändningar att göra på vissa punkter. Av vad sistnämnda båda remissinstanser anförts må i övrigt återgivas följande.

Statskontoret anför.

Statskontoret har icke kunnat undgå att finna det föreslagna sättet för garantins utformning behäftat med vissa brister. En tillämpning av detta kommer nämligen otvivelaktigt att medföra, att vederbörande fiskare har intresse av att redovisa så stora utgifter och små inkomster som möjligt för fiskefärden. Den omständigheten, att här avsedda försöksfiske synes komma att bedrivas på områden så avlägset belägna från hemlandet att fångsten huvudsakligen måste avyttras i utländska hamnar, kommer givetvis icke att underlätta kontrollen för den garantibeviljande myndigheten. Svårigheterna att bestämma de verkliga kostnaderna för en fiskefärd är därför ägnade att inge starka betänkligheter beträffande det förordade systemets

lämplighet. En tillämpning av det av Svenska västkustfiskarnas centralförbund föreslagna sättet för uträkning av ersättning synes eliminera nackdelarna i kontrollhänseende men är — såsom fiskeristyrelsen framhållit — behäftat med andra brister. Dessa brister torde dock icke få tillmätas alltför stor betydelse. Därest en jämkning anses erforderlig, synes denna kunna uppnås genom en kombination av de båda beräkningsätten, så att garanti lämnas för de rörliga omkostnaderna och därutöver ett belopp, motsvarande 10 procent av summan av dessa kostnader och bruttointkomsten av företaget.

Några uppgifter beträffande storleken av de risker, som är förenade med det ifrågasatta försöksfisket, har icke lämnats. Under hand har statskontoret inhämtat, att några prognoser i dylikt avseende svårligen låter sig göra. Såsom exempel nämnes att av tre fiskelag, som nyligen bedrivit avlägset fiske inom i stort sett samma område, två erhållit mycket goda fångster, medan fisket för det tredje laget slagit helt fel. Med anledning härav ifrågasätter statskontoret, om icke för utjämning av riskerna garanti borde lämnas gemensamt för två eller flera samverkande fiskelag vid försöksfiske.

Med hänsyn till den osäkerhet, som sålunda måste vidlåda en garanti-verksamhet av det slag som här avsetts, är statskontoret för sin del icke berett att tillstyrka, att handhavandet av densamma skall uppdragas åt fiskeristyrelsen. Ämbetsverket vill i stället ifrågasätta, om icke beslut rörande garantiåtaganden i stället bör meddelas av Kungl. Maj:t.

Erforderliga medel för täckande av förlust å verksamheten synes, liksom skett beträffande den statliga kreditgarantin på jordbrukets område, böra äskas å riksstaten i form av förslagsanslag, varvid riksdagen bör fastställa maximibeloppet för statsgarantin. Vid bifall härtill bör behållningen å fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten tillföras riksstans inkomstsida.

I övrigt har förslaget icke givit statskontoret anledning till uttalande.

Sveriges fiskares riksförbund uttalar bland annat, att möjligheten att erhålla statsgaranti bör stå öppen för alla fiskare. Någon särskild behovsprövning bör sålunda icke föreskrivas. Med hänsyn till förekommande säsongfisken finner förbundet det vidare vara mindre välbetänkt att fastställa visst datum, då framställning om garanti skall vara avlämnad. En sådan bestämmelse försvårar för fiskarena att utnyttja möjligheterna till statsgaranti. Enligt förbundets mening bör i stället föreskrivas, att ansöknings skall vara avlämnad viss tid, förslagsvis två månader, före avresan. Slutligen föreslår förbundet, att samtliga fiskeplatser, som kan ifrågakomma för svenskt försöksfiske, skall förklaras vara av sådan karaktär, att garanti kan utbetalas.

Föredraganden.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen torde de understödslån, som sedan år 1931 utgått såsom stöd till försöksfiske på avlägsna fiskevatten, ha väsentligt medverkat till den betydande stegring av det svenska islandsfisket, som ägt rum under de senaste decennierna. Sedan detta fiske förlorat

karaktären av försöksfiske och lån därför icke vidare beviljas för ändamålet, har låneverksamheten helt avstannat. Den hittillsvarande anordningen synes följaktligen icke vara lämpad för de försöksfisken, som numera kommer i fråga. Då behov av stöd till dylika fisken emellertid alltjämt föreligger, är det enligt min mening angeläget att söka finna en för de nu föreliggande förhållandena bättre avpassad form för stödverksamheten.

Fiskeristyrelsen, som vid sin förut nämnda utredning förutsättningslöst prövat, hur stödverksamheten bör ordnas, har funnit, att den lämpligaste formen för denna synes vara att lämna fiskarena garanti mot förlust på försöksfiske. Styrelsen har således stannat för den stödform, som ifrågasattes i de motioner vid 1951 och 1952 års riksdagar, som föranledde utredningen. Någon utfästelse om ekonomisk medverkan från fiskerinäringens sida har emellertid icke kunnat erhållas. Styrelsen har fördenskull föreslagit, att stödet helt skall få formen av statsgaranti. Förslaget har i princip lämnats utan erinran av de hörda remissinstanserna. Även jag finner det innebära en godtagbar lösning av förevarande spörsmål. Jag förordar sålunda, att till stöd för sådant fiske på avlägsna fiskevatten, i vilket svenska fiskare icke alls eller endast i ringa omfattning deltagit, försöksvis skall kunna lämnas statlig garanti mot förlust, som uppkommer på grund av att fisket misslyckas.

Vad beträffar den närmare utformningen av garantin innebär fiskeristyrelsens förslag, att garantin skall gälla det belopp, som svarar mot 120 procent av omkostnaderna för expeditionen, beräknade på i förslaget närmare angivet sätt, med avdrag av inkomsterna vid försäljning av den fisk, som fångats. Garantin skall dock begränsas till visst maximibelopp, som på förhand fastställs i varje särskilt fall. Av skäl, som fiskeristyrelsen anfört, synes en sådan utformning av garantin vara att föredraga framför de av Svenska västkustfiskarnas centralförbund och Storsjöfiskarnes försäljningsförening angivna riktlinjerna.

Beträffande fiskeristyrelsens förslag har statskontoret anmärkt, att om detta genomföres fiskarena kommer att få intresse av att redovisa små inkomster och stora utgifter ävensom att uppgifterna om inkomsterna blir svåra att kontrollera. Även enligt min mening är detta en svaghet i förslaget. Såsom framgår av vad tidigare anförts förutsättes emellertid, att redovisningen av utgifter och inkomster skall äga rum enligt särskilda föreskrifter. Det torde därför finnas möjlighet att genom att ge dessa en lämplig utformning uppnå en godtagbar kontroll. Då jag i övrigt finner det föreliggande förslaget vara att föredraga framför det, som framlagts av statskontoret, är jag icke beredd att innan närmare erfarenhet vunnits föreslå någon ändring i förevarande avseende.

Med hänsyn till önskemålet att försöksfisken skall komma till stånd synes det mig vara riktigast, att såsom Sveriges fiskares riksförbund framhållit garanti skall kunna lämnas utan behovsprövning. I övrigt torde i huvudsak böra gälla de villkor, som fiskeristyrelsen föreslagit i fråga om sökandes personliga kvalifikationer, hans fartyg och utrustning m. m.

Även om vissa skäl talar för att verksamheten skall omhänderhas av Kungl. Maj:t tillstyrker jag förslaget, att fiskeristyrelsen skall ha hand om densamma. Det synes vidare vara ändamålsenligt, att ansökningar om garanti, avseende försöksfiske under ett och samma år, prövas samtidigt och att det fördenskull föreskrives, att ansökningarna skall vara ingivna till styrelsen före viss dag. Med hänsyn till den vanliga tidpunkten för fiskets påbörjande torde denna dag lämpligen böra bestämmas till den 15 februari. För innevarande år bör övergångsvis en senare dag fastställas.

Jag vill slutligen här understryka, att den nu förordade nya stödverksamheten tills vidare endast bör få karaktären av en försöksvis prövad anordning. Så snart tillräcklig erfarenhet vunnits, torde sålunda frågan böra upp- tagas till förnyat övervägande.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet. Dessa bör träda i kraft den 1 juli 1953.

För att täcka de förluster, som kan uppkomma på grund av lämnade garantier, har fiskeristyrelsen hemställt, att det belopp, som hittills brukat anvisas under anslaget till Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten, i stället skall anvisas under ett särskilt reservationsanslag, till vilket därjämte bör överföras den behållning av omkring 97 000 kronor, som för närvarande finnes å nämnda fond. Med hänsyn bland annat till att hållpunkter saknas för bedömningen av riskerna med stödverksamheten i den föreslagna formen, delar jag emellertid statskontorets åsikt, att det är lämpligare att medel för ändamålet anvisas i form av ett förslagsanslag och att ett belopp fastställs, intill vilket garanti sammanlagt må beviljas. På grund av att endast ett fåtal garantier beräknas skola lämnas, torde det vara tillfyllest, om sistnämnda belopp för budgetåret 1953/54 fastställs till 80 000 kronor.

Att uppskatta storleken av de förluster, som kan uppstå på grund av garantiätaganden inom denna ram, låter sig knappast göras. För min del anser jag, att en medelsanvisning av 40 000 kronor torde vara tillräcklig. Jag föreslår därför, att ett förslagsanslag å detta belopp anvisas för ändamålet. Anslaget torde böra benämnas Statlig garanti för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit bör fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten avvecklas vid utgången av innevarande budgetår. I samband därmed bör behållningen å fonden ävensom eventuellt inflytande amorteringar tillföras riksstatens inkomstsida.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) godkänna, att stöd till försöksfiske på avlägsna fiskevatten må anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag angivit i det föregående;
- 2) å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde hu-

Kungl. Maj:ts proposition nr 154.

vudtiteln anvisa till *Statlig garanti för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten* ett förslagsanslag av 40 000 kronor;

3) medge, att under budgetåret 1953/54 statlig garanti för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten må beviljas intill ett sammanlagt belopp av 80 000 kronor;

4) medge, att fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten må avvecklas vid utgången av budgetåret 1952/53.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Lüzell.